

Uitgelezen

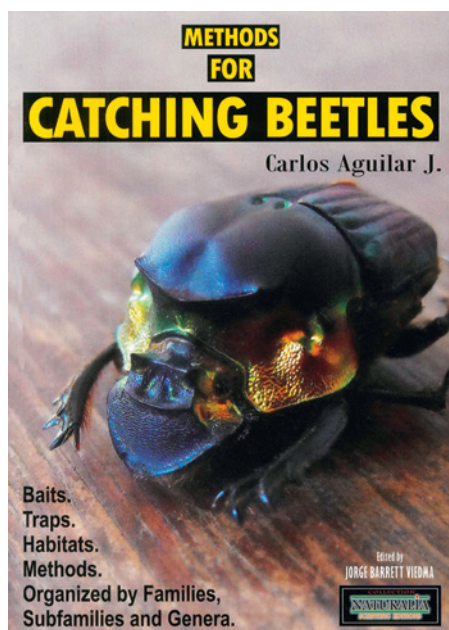
Carlos Aguilar J. 2010

Methods for catching beetles. Baits. Traps. Habitats. Methods. Organized by Families, Subfamilies and Genera

Naturalia Scientific Editions. Montevideo, Asunción. 303 pp. 16 kleuren platen, 139 grijs- en zwart-wit afbeeldingen. Soft-cover. ISBN 978-9974-98-133-1. US\$ 76,-

Gezien de titel zal het boek gaan over hoe je kevers vangt en waar. En welke keveraar wil dat nu niet weten. Dat betekent dat dit een zeer nuttig boek zou kunnen zijn. Mijn eerste keverboekje was 'Welke kever is dat?', van P. van der Wiel (1954), met daarin een hoofdstuk over de 'Uitrusting voor de kevervangst' en een hoofdstukje over 'Hoe en waar verzamelen wij kevers'. Daar wordt in nog geen vijf pagina's tekst uitgelegd dat je altijd een wandelstok bij je moet hebben en een paraplu, en dat schorsvorken en konijnenkrabbers nuttige attributen zijn voor de vangst van bepaalde soorten. Veel van de spullen die daar genoemd worden zie ik inderdaad in de dagelijkse uitrusting van collega's tijdens keverexcursies. Alleen is de paraplu vaak vervangen door een klopscherm en worden slappe pincetten niet meer van klokkenveren gemaakt. En Hommo Edzes is bij mijn weten de enige die standaard een opvouwbaar emmertje in zijn rugzak heeft.

Sinds het boekje van Van der Wiel zijn er natuurlijk meer keverboekjes verschenen waarin tips en trucs voor de kevervang zijn opgenomen. Er zijn zelfs enkele boeken die alleen over vangmethoden handelen, maar dan niet alleen voor kevers. Voorbeelden daarvan zijn 'Fang und Präparation wirbelloser Tiere' van Abraham (1991), 'Insect Sampling in Forest Ecosystems' van Leather (2005). Een goed boek helemaal gericht op kevers is 'A Coleopterist's Handbook' van Cooter en Barclay (2006) waarin het niet alleen gaat over vangen en vallen, maar ook over prepareren en het opzetten van een collectie. In het veld zie je tegenwoordig allerlei moderne vangmethoden toegepast worden en de meest uiteenlopende vangattributen worden meegezeuld: allerlei typen van klopschermen, vervormbare kevernetten, sleepnetten met binnenzakken, malaisevallen, tot zuigvallen omgebouwde bladblazers, raamvallen, auto-netten en Honda-generatoren. Er zijn zelfs al dan niet zelf geconstrueerde elektrische exhausters in gebruik. Een troffel schijnt erg handig te zijn bij het vangen van mestkevers (figuur 1) Ik weet niet meer wie het is, maar er is een lid van de keversectie Everts die steevast een aspergesteker bij zich draagt. Waarvoor weet ik

ook niet. Voor een boek dat specifiek over het verzamelen van kevers gaat zal dus vast een markt zijn, bestaande uit zowel beginners in de coleopterologie als gevorderden, die steeds op zoek blijven naar nieuwe methoden om nog meer kevers te kunnen verzamelen.

Bij lezing van het boek is het goed om het volgende in het achterhoofd te houden. Volgens de tekst op de achterkaft gaat het boek over het verzamelen kevers wereldwijd. Toch is duidelijk dat het boek geschreven is door iemand die vooral ervaring heeft met de fauna van Zuid-Amerika, waar hij in een groot aantal landen verbleef en verzamelde: Chili, Peru, Ecuador, Bolivia, Argentinië, Brazilië, Uruguay, Paraguay. Bovendien zal hij regelmatig meerdaagse excursies hebben gehad, waarbij het afzien was in de jungle met 'local diseases and poisonous animals', heel anders dus dan we gewend zijn tijdens onze Sectie-Everts-Weekend-excursies waar bij thuiskomst uit het veld het bier altijd koud staat.

Na enkele inleidende paragrafen waarin allen worden bedankt die op enigerlei wijze hebben bijgedragen aan het boek, een voorwoord en een introductie waarin Carlos Aguilar Julio uitlegt waarom hij dit boek geschreven heeft, volgen vijf hoofdstukken.

Hoofdstuk een, 'Collection plan' is een erg kort hoofdstuk en gaat over hoe je een excursie voorbereid. Een grappig hoofdstukje waar je kunt lezen dat je op de eerste dag van een excursie om 06:00 uur moet ontbijten! Om 08:30 uur is het dan tijd voor 'Beating the forest'. Er worden overigens ook wel enkele nuttige tips gegeven: als je met een vanglamp wil verzamelen is het handig om te weten wanneer het volle maan is; je moet je

voorzien van de juiste topografische kaarten. Het hoofdstukje eindigt met enkele links naar metrologische websites voor diverse continenten. Voor wie het wil uitproberen: voor Europa wordt <http://www.ecmwf.int/> genoemd, die toegang geeft tot websites met weersvoorspellingen per land.

Hoofdstuk twee, 'Environments', bevat een vreemd mengelmoes aan onderwerpen. Er is een paragraaf over 'Deserts and other xerophytic areas', waarin besproken wordt hoe je kevers in zoute meren vangt, maar ook bloembezoekende kevers. Voor die laatste moet je 'fast' en 'agile' zijn, want die kevers vliegen snel. Er is een paragraaf getiteld 'Car-catcher', gevolgd door 'Dunes and Beaches'; er is een paragraaf 'Mangroves', maar ook een dat gaat over het verzamelen van ondergronds levende kevers. De laatste paragraaf gaat over 'Other places to search beetles' en hier wordt onder meer vermeldt dat de winter een goede gelegenheid biedt om molens te onderzoeken. Veel op zich nuttige en wetenswaardige tips over waar je hoe kevers kunt verzamelen, maar het wordt zeer onoverzichtelijk gepresenteerd.

Ook Hoofdstuk drie, 'Sampling methods and traps', bestaat uit een mengeling van paragrafen van allerlei pluimage zoals 'Night collection', 'Xilophagous beetles', 'Traps for xylophagous beetles', 'Beetles in fungi', 'Beating Method', 'About traps', 'Pitfall traps', 'Pitfall traps made of small plastic containers' en andere. Op zich wordt wel weer nuttige informatie gegeven. In veel gevallen wordt ook aangegeven op welke wijze eenvoudige vallen zelf gemaakt kunnen worden, bijvoorbeeld van een plastic fles (zie figuur 2). Deze vallen worden ook vaak afgebeeld, als tekening of foto. Hoewel je vaak nog net wel kan zien wat de bedoeling is, is de kwaliteit niet altijd even geweldig.

Hoofdstuk vier heet 'Where do they live ...' en start met een taxonomisch overzicht van de keverfamilies waarbij ook de orde van de Strepsiptera wordt genoemd. Vervolgens komen, per familie en soms subfamilie, de volgende thema's aan de orde: 'Where do they live?', 'What do they eat?' En 'How to collect the different beetles families?' Een bespreking begint met het aantal genera en soorten wereldwijd gezien, de verspreiding van de familie, ook op wereld schaal. Vervolgens wordt de levenswijze kort besproken en worden korte aanwijzingen gegeven over hoe ze verzameld kunnen worden. De hoeveelheid informatie wisselt per (sub)familie en lijkt min of meer gerelateerd aan de omvang: aan de Carabidae, met wereldwijd meer dan

1. Twee leden van de Sectie Everts tijdens het verzamelen van mestkevers volgens een speciale techniek waarbij een troffel wordt gehanteerd. Foto: Theodoor Heijerman

2. Flesval met geheim lokmiddel voor de vangst van xylobionte kevers. Ongewenste bijvangsten, zoals vliegen en vlinders, zijn niet te voorkomen. Foto: Theodoor Heijerman

40.000 soorten, worden meer dan zes pagina's besteed terwijl de Omaliidae, met 4.600 soorten zeven regels krijgen. Er wordt een opsomming gegeven van de Europese landen waar vertegenwoordigers van het genus *Omalius* voorkomen en toevallig zie ik dat Nederland ten onrechte niet genoemd wordt. Wat wel weer interessant was om te lezen is dat *Omalius fontisbellaquaei* Geoffroy, de enige soort van de familie die in Nederland voorkomt, een predator is van duizendpoten van het genus *Glomeris* (de zogenoemde oprollers). De Curculionidae s.s., wereldwijd met meer dan 52.000 soorten en dus groter dan de Carabidae, krijgen helaas slechts twee pagina's. De vraag is of de tips van Aguilar over de vangmethoden nuttig zijn, met name voor de Nederlandse situatie. Als voorbeeld neem ik even de Apioninae: 'they can be collected by beating and sweeping vegetation and also manually'. Daar is niets mis mee, maar het is ook niet direct een erg nuttige aanwijzing. Een tweede voorbeeld: van de Platypodidae, met wereldwijd circa 1.500 soorten, komt in Nederland één soort voor, *Platypus cylindrus* (Fabricius) (figuur 3). De familie is kosmopolitisch en de soorten leven als gespecialiseerde schimmel-etende houtboorders in dode of afstervende bomen. Volgens Aguilar zijn adulten vooral te verzamelen met behulp van vanglampen. Daarnaast kunnen ze gekweekt worden uit hout waarin de larven zitten. In het voorjaar kunnen ze gevangen worden wanneer ze

bij duizenden gaan vliegen in de avond en voor zonsopgang. Daarnaast zouden vallen met zaagsel erg effectief zijn. Dit mag waar zijn voor veel andere, Zuid-Amerikaanse, soorten, maar als je in Nederland *Platypus cylindrus* wil vangen, kan je het beste naar geschikte stamstukken van eik zoeken, waarin zich gaatjes bevinden met uitredend en dus vers knaagsel (Frass). Uitkweken zal uiteraard ook een goede methode kunnen zijn, maar vereist dan toch vaak de beschikking over een kettingzaag: vaak komt deze soort voor in grote eikenhouten stammen of stommels (figuur 4). Ze kunnen echter ook voorkomen in eiken paaltjes die in afrasteringen worden gebruikt: deze zijn makkelijker mee naar huis te nemen. Sporadisch worden ze bij ons ook gevangen in vallen met lokmiddelen. Aardig is ook nog de beschrijving bij de Pelobiidae, waarvan in Nederland de soort *Hygrobia hermanni* Britton voorkomt. Adulten en larven van het genus *Hygrobia* leven vooral in stilstaand water en 'use to walk on it'. Ze kunnen gevangen worden met een erg fijnmazig net; *Hygrobia hermanni* 'were found on dog excrement'. Al met al een hoofdstuk met erg veel informatie, iets minder chaotisch gepresenteerd dan het vorige, maar niet altijd van even groot belang voor de Nederlandse situatie.

Hoofdstuk vijf draagt de titel 'Killing, Temporary storage, Preservation, Labeling, Formulas, Rearing'. Dit hoofdstuk behandelt de manier waarop kevers moeten worden gedood, bijvoorbeeld met

behulp van kaliumcyanide (KCN, cyaan-kali vanwege grote giftigheid niet meer toegepast en niet te verkrijgen bij de Nederlandse leveranciers van vangmaterialen en dergelijke) en ethylacetaat. Grote kevers kunnen gedood worden door ze te injecteren met ammonia, maar gelukkig hebben we in Nederland geen grote kevers. Etiketten kunnen worden geprint (lettergrootte 5) maar handgeschreven met Oost-Indische inkt zou altijd te prefereren zijn. In de paragraaf 'Basic collection kit' wordt een opsomming gegeven van de verplichte attributen voor een keververzamelaar: pincetten, 'aerial nets' met telescoopstok, machete, zaklamp met reservebatterijen, HBO-tas, om er enkele te noemen. Als je de complete lijst ziet, lijkt een drager of draagster geen overbodige luxe, maar die staat al langer op mijn verlanglijstje. Dit laatste hoofdstuk bevat ook een verklarende woordenlijst waar nogal allerlei termen in voorkomen. Om enkele voorbeelden te geven: asymptoot, brachypter, ecologie, mucilagineus, prairie, taxon. Een 'middle hypogoeum' is een dier dat op het land leeft en zich voedt met plantaardig afval, en predatoren. Het hoofdstuk (en het boek) eindigt met een lijst van nuttige boeken voor verdere studie en erg veel referenties. Overigens staat deze lijst vol met slordigheden; ik kan niet nalaten er enkele te noemen. De auteur Andreas Hermann staat in de lijst niet alfabetisch gerangschikt op basis van de achternaam, maar op de voornaam, en dat-

3. *Platypus cylindrus*, een soort die gaten boort in het hout van eiken en waarvan de aanwezigheid kan worden afgeleid uit knaagsel dat uit de boorgaten treedt. Foto: Theodoor Heijerman

4. Afgezaagde en afstervende eik: aan de voet is het uittredende knaagsel te zien, duidend op de aanwezigheid van *Platynus cylindrus*. De stam meenemen om de kevers uit te kweken, zal problematisch zijn. Foto: Theodoor Heijerman

zelfde geldt voor Dave Gardiner; een referentie van Wolfgang Rucker is terug te vinden onder Wolfgang, een ander artikel van deze auteur echter onder Rucker; een boek van Crowson staat twee maal vermeld, bij de tweede staat de toevoeging 'seen as reprint'; een boek van Speight staat er tweemaal in, maar de tweede keer anders opgemaakt; een artikel van Økland staat tweemaal vermeld, eenmaal onder Økland en eenmaal onder Oakland, waarbij het tijdschrift in het eerste geval wordt afgekort als Eur. J. Entomol, in het tweede geval als Eur. Journal Entomologie. Ook een artikel van Ohara komt twee maal voor, eenmaal onder Ohara en eenmaal onder Ôhara, terwijl het Ôhara zou moeten zijn.

Het is jammer dat het boek geen goede eindredactie heeft gehad. Het boek is een erg chaotisch en rommelig geheel met vreemde paragraaftitels en een vreemde mengelmoes van allerlei soorten van informatie. Ook de kwaliteit van de plaatjes is verre van geweldig en soms zie pas na lezing van het bijschrift wat er is afgebeeld. Figuur 132 laat bijvoorbeeld een verfrommeld papieren zakdoekje zien, waarbij het onderschrift luidt: 'Tissue paper envelope with beetles inside'. Daarnaast is het Engelse taalgebruik hier en daar niet fraai (terwijl er zeven personen genoemd worden als vertalers): de tekst is soms grammaticaal gezien erg krom, staat vol met spelfouten, herhalingen van delen van zinnen, etc. Ik zal daar geen voorbeelden van

noemen en laat het over aan de aankomende lezer van het boek om deze zelf te ontdekken.

De vraag is nu, kopen of niet? Ondanks alle tekortkomingen zou ik zeggen: ja, doen. Maar dan ook het eerder genoemde werk van Cooter & Barclay (2006) aanschaffen (zie de bespreking van dit boek door Vorst 2007). De rommelige structuur, de kromme zinnen, de slechte plaatjes, het went allemaal wel. Hier en daar in die jungle van deze kromme zinnen en verkeerd gespelde woorden kom je best nuttige informatie tegen. En de beschrijvingen van een aantal vangmethoden en de afbeeldingen van een aantal vangtypen stimuleren in ieder geval om zelf creatief te worden met kurk en plastic flessen.

Literatuur

- Abraham R 1991. Fang und Präparation wirbelloser Tiere. Gustav Fischer.
Cooter J & Barclay MVL (eds) 2006. A coleopterist's handbook (4th Edition). The amateur Entomologist' Society. Vol. 11. The Amateur Entomologist's Society.
Leather S (ed) 2005. Insect sampling in forest ecosystems. Blackwell Science.
Van der Wiel P 1957. Welke kever is dat? Tweede druk. Thieme & Cie.
Vorst O 2009. Boekbespreking: Cooter J & Barclay MVL (eds) 2006. A coleopterist's handbook (4th Edition). Entomologische Berichten 67: 152-153.

Theodoor Heijerman
Wageningen Universiteit

Hajo B.P.E. Gernaat, Borgesius G. Beckles & Tinde van Anandel

Butterflies of Suriname, a natural history

KIT Publishers, Amsterdam. 680 pp. ISBN 978 94 6022 171 2. € 48,-

Sinds de Gouden Eeuw hebben Nederlandse schepen de wereldzeeën bevaren. Met grondstoffen, kruiden en andere handelswaar werden ook allerlei curiosa meegenomen: vreemde dieren en planten, die in particuliere verzamelingen (kabinetten) werden opgeslagen. Zoals tegenwoordig een mooie glimmende auto voor de deur getuigt van welstand, zo deden goed voorziene kabinetten dat in voorgaande eeuwen. Het materiaal vond zijn weg ook naar mensen die de planten en dieren beschreven.

Eén van de eersten die na Linnaeus op grote schaal vlinders bestudeerde en beschreef was de Nederlander Pieter Cramer, die hierover een serie boeken publiceerde (De Uitlandsche Kapellen voorkomende in de drie Waereld-deelen Asia, Africa en America) die in delen verscheen van 1775 tot 1780. Het werk is nog steeds van grote waarde vanwege het grote aantal nieuw beschreven soorten. Ook vele vlinders uit Suriname komen in dit werk voor. Cramer was echter niet de eerste die zich uitgebreid met Surinaamse vlinders bezig hield. Al driekwart eeuw eerder, in 1705, had Maria Sibylla Merian een boek vol prachtige platen gepubliceerd over Surinaamse insecten (waaronder